

FREEDOM FROM FEAR

Onderhuidse vijand / Naeeda Aurangzeb

Een angstvrij bestaan voor iedereen. Dat is wat Roosevelt voor ogen stond toen hij op zes januari 1941 zijn State of the Union uitsprak en de vierde vrijheid beschreef: *Freedom from Fear*. Hij zei: ‘De vierde [vrijheid] is vrijwaring van vrees – wat, uitgedrukt op wereldschaal, een wereldwijde bewapeningsvermindering inhoudt naar een zodanig niveau en op zo’n grondige manier dat geen land meer in staat zal zijn een daad van fysieke agressie te plegen tegen welk buurland dan ook – waar ook ter wereld.’

Vrijwaring van angst voor wapens dus, en dan met name vrijwaring van de vrees voor nucleaire wapens.

Hoe springlevend deze angst nog is hebben we eind maart van heel dichtbij kunnen zien. Wereldleiders, hun staf en beveiligingstroepen deden ons land aan voor de nucleaire top in Den Haag. Ze spraken over de gevaren van die wapens, over de macht van de naties die nucleaire wapens bezitten en over de manier waarop zij u, mij en zichzelf hiertegen kunnen beschermen.

Dat al die grote leiders zelf ook geen angstvrij bestaan leiden, konden we opmaken uit de aanwezigheid van het enorme beveiligingsleger, de vele rondcirkelende helikopters en de mobiele muren die om de leiders heen werden gebouwd. Allemaal ter bescherming van hun veiligheid. Hun conclusie tijdens de top in Den Haag: onze planeet loopt gevaar als we ons niet goed verhouden tot die vieze bommen. Voor het gemak vergaten we dat wij dit nucleair gevaar zelf hebben bedacht en ontworpen. En dat wij het zijn die het in stand houden.

Anno 2014 zijn de wapens niet verdwenen. Sterker nog: ze zijn veel destructiever en intelligenter dan in Roosevelts tijd. Ja, er zijn

afspraken gemaakt over het gebruik ervan, maar het is afwachten wie op welk moment en op welke plek de codes schendt.

Die levende angst is in ieders belang. Een wereld zonder angst, dus zonder wapenindustrie en defensie, staat namelijk gelijk aan economische zelfmoord. Het schijnt waar te zijn: vrede loont niet. In de praktijk betekent dit dat naties die officieel vijanden zijn, in het belang van de wapenindustrie *off the record* zaken doen met elkaar. Zo vertelde een bejaarde oud-wapenhandelaar in Tel Aviv over zijn bezoek aan mijn geboorteland, Pakistan. Als joods Israëliër mocht hij officieel Pakistan niet in. In een privévliegtuig landen op een landgoed om wapens af te leveren kon wel.

Minder minder minder!

Wat Roosevelt ook voor ogen stond met zijn Vrijwaring van Angst was dat wij niet bang hoeven te zijn voor een gewapende aanval door onze buurlanden. Op ex-Joegoslavië na gaat het sinds de Tweede Wereldoorlog best goed in Europa. En sinds de val van de Sovjet Unie slaap ook ik een stuk rustiger. Ik was als kind behoorlijk bang voor de Russen. Het waren met name de verhalen over verdwenen dissidenten waar ik wakker van lag. En dus geloof ik graag dat dat geschiedenis is. Tot de Russen half maart van dit jaar besloten dat zij recht hadden op de Krim.

Het late NOS Journaal toont beelden van gewapende Russische mannen die verhaal halen bij de eigenaresse van een pension. Ze vragen de eigenaresse of het waar is dat zij een pro-Russische medewerkster heeft ontslagen. De pensionhoudster ontkent en probeert de mannen zo snel mogelijk weg te krijgen. In dezelfde reportage worden beelden getoond van een begrafenis. Het groene kled op de kist verraadt dat het gaat om een begrafenis van een moslim. Huilende vrouwen vergezellen de stoet. De overledene – een jonge Tataar – belandde in een heftige discussie met pro-Russische landgenoten. Hij werd later dood aangetroffen in een bos.

Ik kijk naar deze televisiebeelden van de Krim. Het is twee uur 's nachts, na een lange verkiezingsdag in ons eigen land. Een dag waarop we werden wakker geschud. Niet door het verlies van de

PvdA of de winst van D66, maar door de woorden ‘minder, minder, minder’. Ik staar naar het televisiescherm en kijk verstijfd naar de dame in het pension. Ik vraag me af of de receptioniste tot gisteren ook dacht: ‘In mijn land komt het heus niet zover dat gewapend testosteron me de mond snoert.’ Net zo min als ik ooit had kunnen bedenken dat Nederlandse weldenkende volwassenen in koor zouden roepen: ‘Minder, minder, minder!’.

Geert Wilders riep terug: ‘Gaan we voor zorgen!’ ‘Hoe?’ vraag ik me hardop af. ‘Hoe ga je dat doen?’ Het antwoord wil ik eigenlijk niet weten.

Ja-knikkers

De dag erna kijk ik in de bioscoop naar de film *Twelve years a slave*. De witte slaveneigenaar gaat hardhandig om met zijn bezit, net als met zijn echtgenote. Een huilende bioscoopzaal in hartje Amsterdam. De dame naast mij kruipt tegen haar vriendje aan en herhaalt om de paar minuten: ‘O wat erg, ze doen niets om te helpen.’

Ik bemerk mijn groeiende – ontrechte – frustratie en wil vragen: ‘En u, bent u tegen zwarte piet? Snapt u de discussie? Of bent u van mening dat “ze van onze traditie moeten afblijven”? Riep u ook “Minder, minder, minder”?’ Het zijn vooroordelen, dat weet ik. Maar toch: statistisch gezien zitten ook hier in de bios PVV-stemmers en ja-knikkers.

Wat ik ook steeds vaker bij mezelf bemerk: de angst om vrijuit te spreken. Kleur bekennen voelt niet altijd veilig. Recht op *Freedom of Speech* waarborgt in theorie de *Freedom from Fear*. Omdat er vrijheid van meningsuiting is, hoeven we niet bang te zijn ons uit te spreken. Omdat er geen angst zou mogen zijn om te zijn wie je bent, moet je kunnen zeggen wat je wilt. Ik hoef dus niet bang te zijn omdat ik moslim ben. Toch voel ik me op zijn minst soms ongemakkelijk onder mijn moslim-zijn. Regelmatig hoor ik mezelf de verontschuldiging uitspreken: ‘Ik ben wel moslim op mijn eigen manier hoor!’ Net zo vaak geeft de ander mij een opening tot het anders-zijn door voor mij te besluiten: ‘Ja, maar jij bent anders’.

Ben ik anders? In vergelijking met wie? Bin Laden? De mensen waar Wilders en Hans Jansen ons voor waarschuwen? Ik weet de antwoorden niet, ik kan in niemands hoofd kijken, dus houd ik soms mijn mond omdat ik geen kleur durf te bekennen. Ik maak geen gebruik van mijn recht tot spreken. In plaats daarvan geef ik gehoor aan de onrustige angst in mijn binnenste. Angst veroordeeld te worden tot de ultieme ander: de slechterik.

Rode lap

Die angst is niet geheel onterecht. In de loop der jaren heb ik – en met mij veel andere moslims in ons land – ervaren hoe gemakkelijk je in een kamp kunt worden gedrukt. Je vergeet die keren niet makkelijk. De nare bijmaak blijft je achtervolgen. Als tiener kreeg ik van mijn docent economie de vraag: ‘Aan welke kant sta jij? Jij bent toch moslim, sta je aan onze kant of aan die van Saddam?’

Op elf september 2001 groette ik, zoals iedere dag, de receptionist op mijn werk toen ik de deur uit liep. Hij keek me aan en zei: ‘Jouw mensen hebben het gedaan.’ Hij liep weg, nog voordat ik iets kon zeggen. Ik stapte de trein in. Ik wist toen nog niet wat er was gebeurd, maar ik voelde wel de blikken van de medepassagiers. Zinnen als ‘Het zijn de Palestijnen, zij hebben het gedaan,’ en ‘Het zijn altijd de moslims, komt door dat geloof van ze,’ werden met een krachtige vanzelfsprekendheid uitgesproken terwijl ik recht in mijn gezicht werd aangekeken. Mijn hoofddoek werkte duidelijk als een rode lap.

De weken erna moest mijn jongste broertje op de lagere school tijdens het buitenspelen zo vaak de rol van ‘moslimterrorist’ op zich nemen dat hij huilend thuis kwam en riep: ‘Ik wil blauwhelm zijn, waarom mag ik geen blauwhelm zijn?’

Vagina

Ik kan nu zeggen, ik weet uit ervaring hoe snel de stemming omslaat en hoe dun het masker der beschaafdheid is. Toch zijn het niet de PVV, de Russen of de nucleaire wapens die mij het meest uit mijn slaap houden. De momenten van echte angst die ik heb ervaren

hadden altijd te maken met het feit dat ik geboren ben met een vagina tussen mijn benen in plaats van een penis.

Pakistan: ik was een jaar of zeven. Ik zat met mijn ouders in de nachtbus op weg naar de grote stad, Lahore. De bus zat vol mannen. De enige vrouwen waren mijn moeder, ikzelf en een andere vrouw. Een jonge vrouw die zonder chaperonne aan het reizen was. Hoe jong ook, ik voelde dat de spanning om te snijden was. Mijn ouders probeerden de dame onder hun hoede te nemen, maar zij weigerde beleefd. De mannen flirtten met haar en plaatsten ongepaste opmerkingen. Zij bleef onverstoort voor zich uit staren. Ik begreep dat het ongepast was dat zij alleen reisde. En dat het maar de vraag was of ze veilig op haar bestemming zou aankomen. Het tafereel is me altijd bijgebleven. Net als de onuitgesproken vraag die ik toen had: waarom kan zij niet gewoon alleen reizen, zonder dat het zoveel onrust moet veroorzaken?

Een paar jaar later moest ik toezien hoe mijn vader woedend de opdracht aan mijn moeder gaf een sjaal om mijn schouders te slaan. Mijn ontluikende borsten moesten bedekt worden, ontkend. Het voelde alsof ik een zonde had begaan. Al wist ik niet goed wat voor zonde dat precies was. Later zou ik 's nachts op straat in steden als Den Haag, Amsterdam en Rome vaak over mijn schouder kijken. Bang. Niet voor wilde beesten, want die zijn er niet in grote steden. Ook niet bang dat ik zou worden beroofd, maar bang dat ik zou worden aangerand of verkracht.

Nagesist

Tijdens de voordracht van deze speech stelde ik de vraag aan het publiek: wie is er wel eens aangerand of verkracht? Steeds weer gingen er vingers omhoog. Veel vrouwen hebben helaas ervaring met aanranding of zelfs met verkrachting. En vrijwel iedere vrouw heeft wel eens seksisme of intimidatie meegemaakt: nagesist of -gefloten worden op straat, in je billen geknepen worden tijdens het uitgaan, uitgekleded worden met de ogen, seksueel getinte opmerkingen van een mannelijke collega of iemand die net iets te lang naast je blijft rijden op straat.

Soms vangen vrouwen die dapper genoeg zijn om hulp te zoeken, ook nog eens bot. Opmerkingen als ‘Maar je bent toch ook een lekker wijf?’, of ‘Wat had je aan dan?’ zijn niet erg bemoedigend voor vrouwen die zijn aangerand of de dreiging daartoe hebben ervaren. Vaak verschuilen wij ons achter zinnen als ‘In Nederland kunnen en mogen vrouwen alles doen en zijn ze veilig’. Maar is dat zo? Kunnen we die veiligheid blijven waarborgen? Houden we oog voor de angsten die het fysiek vrouw-zijn met zich meebrengt? Ik geloof in het recht van vrijwaring van angst omdat je vrouw bent. Ook al is dat in de praktijk vaak nog ver te zoeken.

Bij naam noemen

De praktijk waarin ik opgroeide was er een van een constante angst dat ik niet meer naar school zou mogen, betrappt zou worden terwijl ik met een jongen stond te praten of zou worden uitgehuwelijkt. Deze angsten waren niet geheel onterecht. De voorbeelden van vrouwen en meisjes die werden gestraft kende ik van dichtbij. Vrouwen die niet de geschiedenisboeken ingaan. Lang heb ik hun namen niet hardop durven uitspreken uit angst voor mijn eigen veiligheid. Die angst heb ik losgelaten. Vandaag wil ik ze bij naam noemen.

Nasra – Mijn vriendinnetje op de lagere school. Ze was twintig toen ze uit het raam werd gegooid. Ze stierf op straat, haar gezicht duidelijk toegetakeld. Haar vader nam de verantwoordelijkheid voor de moord op zich. De kans is groot dat haar broer de echte dader was. Ze was te vrijgevochten, een schande voor de familie. Vanwege haar spijkerbroek en schaterlach. Rotterdam-Zuid.

Qudsia – We werden vriendinnen omdat onze vaders vrienden waren. Zij was smoorverliefd op een jongen in haar geboorteland. Haar vader beloofde dat zij in de zomer met hem mocht trouwen. Die zomer trouwde ze inderdaad. Maar niet met haar grote liefde. Onder dwang werd ze uitgehuwelijkt aan een ander. Wat volgde was een huwelijk van gevangenschap, geweld en verkrachting. Toen ze zwanger bleek, vluchtte ze naar een opvanghuis. Alleen, zonder familie en vrienden om haar heen, beviel zij van een dochter. Lange jaren van

eenzaamheid en depressie volgden. Haar echtgenoot bleef weigeren de religieuze echtscheiding uit te spreken. Getekend voor het leven. Rotterdam-West.

Fouzia – Mijn vakantievriendinnetje in Pakistan. Bloedmooi en veel te avontuurlijk voor een dorpsmeisje. Ze raakte zwanger op haar zestiende. De keus was: de doodstraf of verkopen aan een goede bidder. Ze werd verkocht en mocht nooit meer terugkeren naar het dorp, niet zolang haar vader en broers leven. Haar moeder zoekt haar soms in het geheim op. Niemand nam de moeite uit te zoeken van wie ze zwanger was.

Shazia – Onze ouders waren bevriend. Zij werd verliefd op de zoon van de burens. Haar vader beschouwde het als een miskennis van zijn gezag. Nadat ze zwaar was mishandeld door haar broers, zocht ze samen met haar vriendje bescherming bij de politie. Haar vader stak op klaarlichte dag de vader van haar vriendje neer voor de bakker. ‘Eerherstel’ noemde hij het. Bostel.

Hawwa – Ik leerde haar kennen tijdens een lezing. Al snel bleek dat ze weinig buiten de deur kwam, dus ik bezocht haar geregeld bij haar thuis. Na een lang huwelijk waarin zowel zijzelf als haar kinderen werden mishandeld, vroeg zij uiteindelijk echtscheiding aan. Vlak nadat de scheiding door de rechtbank in Rotterdam werd uitgesproken, werd zij door messteken om het leven gebracht. De dader was haar ex-echtgenoot. Spangen, Rotterdam.

De daders: ofwel nooit veroordeeld ofwel reeds vrijgelaten. De dochters, moeders en zussen van deze vermoorde vrouwen lijden nu nog.

Fabel

De verhalen die ik beschrijf zijn voorbeelden van extreme uitwassen van geweld tegen vrouwen. En bovendien ook nog eens voorbeelden uit ‘andere culturen’. Maar was uw handen niet te snel in onschuld. ‘Geweld in de privésfeer is de omvangrijkste geweldsvorm in onze samenleving,’ schrijft het Ministerie van Volksgezondheid op haar website. Partnermishandeling, kindermishandeling: de vijand in je

meest intieme ruimte, thuis, de plek waar we veilig moeten zijn. Waar kun je nog veilig zijn als je dat thuis niet meer bent?

Hoe vaak het ook voorkomt, we bagatelliseren deze vorm van geweld het meest. We lachen het weg. Zowel slachtoffers als omstanders. Slachtoffers zeggen: 'Ik wás ook lastig.' of: 'Zo erg was het niet,' en 'Ik ben toch goed terecht gekomen?'. Omstanders zeggen: 'Dan gaat ze toch weg?' of 'Daar kiezen ze toch zelf voor, die vrouwen?' Wij geloven graag dat we niemand kennen die slachtoffer is van huiselijk geweld. We geloven graag dat onze vrienden hun vrouwen en kinderen niet slaan en dat huiselijk geweld alleen voorkomt bij 'andere culturen', armen, werklozen en laagopgeleiden. Dat is een wijdverspreide fabel.

Nucleaire wapens, de Krim, vrouwenonderdrukking in Afghanistan... Daar vinden we allemaal iets van, uiteraard. We staan bovendien aan de goede kant van het moreel gelijk. De vijand dichtbij negeren we. Als we toegeven dat onze beste vriend hardhandig omgaat met zijn echtgenote, dan moeten we overgaan tot actie en dat zal gevolgen hebben voor onze eigen relatie met die vriend. Dus doen we te vaak alsof we het niet weten. En bovendien: 'huiselijk' geweld, dat klinkt als een privéaangelegenheid. Mogen wij ons wel bemoeien met iets wat bij een ander thuis gebeurt?

Ik vraag tijdens mijn speeches vaak wie er wel eens slachtoffer is geweest of momenteel zelfs is, van huiselijk geweld. Er gaan altijd meer vingers omhoog dan ik zou wensen. Blanke, hoogopgeleide vrouwen die zich in eerste instantie niet voelen aangesproken door het onderwerp, zeggen aan het eind van mijn speech: 'Je had het ook over mij, het duurde even voordat ik doorhad dat wat ik doormaak wel degelijk valt onder huiselijk geweld'. In de meeste gevallen weet de omgeving van niets. Uit schaamte houden de slachtoffers hun mond.

Opvallend vaak ook word ik aangesproken door volwassen mannen die als kind door hun vader zijn geslagen. Na de gebruikelijke bagatelliserende opmerkingen en het weglachen, komt altijd het echte verhaal. Gebroken wilskracht, pijn, diep gevoel van onveiligheid, onderhuidse stress die niet verdwijnt. Niet zo gek, volgens diverse onderzoeken vertonen slachtoffers van huiselijk geweld

het posttraumatisch stresssyndroom en lijken hun symptomen op die van oorlogsslachtoffers.

Huiselijk geweld laat diepen sporen na en toch gaan wij door met wegkijken en bagatelliseren. Misschien is dat deels omdat het vinden van een adequate oplossing voor deze wijdverspreide vorm van geweld moeilijker is dan het vinden van een oplossing voor een conflict tussen twee naties. Of ontbreekt economisch belang? Al die vrouwen die nu in de ziektewet zitten tengevolge van burn-out en depressies, studentes die hun studies niet afmaken... Kapitaalvernietiging. Misschien moeten we Wilders laten uitrekenen hoeveel huiselijk geweld ons kost. Gaan we het dan serieus nemen?

Bloed aan hun handen

Sommige mannelijke toehoorders verwijten mij dat ik het enkel over geweld tegen vrouwen heb en geweld tegen mannen ontken. Ik ontken niet dat mannen ook slachtoffers zijn, maar vrouwen zijn – helaas – veel vaker slachtoffer dan dader. Of het nu gaat om aanranding, verkrachting, eerwraak of partnergerelateerd geweld, vrouwen trekken vaker aan het kortste eind. Ik vraag me daarom af: waar en wanneer wordt er een top met wereldleiders gehouden om zich uit te spreken tegen deze misdaad tegen de menselijkheid?

Roosevelts *Freedom from Fear* blijft wat mij betreft bij loze woorden zolang kinderen en vrouwen in hun eigen huis met angst in bed liggen omdat ze overgeleverd zijn aan de grillen van hun vader of partner, de man die zij liefhebben. Liefde hoort geen pijn te doen, een simpele waarheid die we vergaten terwijl we druk bezig waren met het maken en in stand houden van nucleaire wapens en het creëren van nieuwe vijanden. Het is tijd dat we de aandacht richten op onszelf en daar de boel eens grondig aanpakken!

Ik eindig met het gedicht van Marianne Williamson, dat door Nelson Mandela werd uitgesproken tijdens zijn inauguratierede in 1994. De man die alle vormen van angst en geweld van dichtbij had gezien en op basis van die ervaring koos voor dit gedicht.

Our deepest fear

*Our deepest fear is not that we are inadequate.
Our deepest fear is that we are powerful beyond measure.
It is our light, not our darkness that most frightens us.
We ask ourselves,
Who am I to be brilliant, gorgeous, talented, fabulous?
Actually, who are you not to be?
You are a child of God.
Your playing small does not serve the world.
There is nothing enlightened about shrinking
so that other people won't feel insecure around you.
We are all meant to shine, as children do.
We were born to make manifest the glory of God that is within us.
It's not just in some of us; it's in everyone.
And as we let our own light shine,
we unconsciously give other people permission to do the same.
As we are liberated from our own fear,
our presence automatically liberates others.*